

Austatud Mailis Reps
Eesti Vabariigi haridus- ja teadusminister

Austatud Riigikogu kultuurikomisjoni liikmed

13.06.2020

Eesti Kultuuri Koda ja partnerid

AVALIK PÖÖRDUMINE

Huviharidus kui haridusliik tuleb riiklikult eesmärgistada

Huviharidus, mis Eesti Haridusseaduse¹ määratluse kohaselt on üks haridusliikidest üld- ja kutsehariduse kõrval, pole juba aastakümneid saanud võrdväärselt tähelepanu teiste haridusliikidega. Huviharidus kui haridusliik saab põhjendamatult vähe tähelepanu ka uutes kavandatavates dokumentides: *Noortevaldkonna arengukavas 2021-2035 ja Haridusvaldkonna arengukavas 2021-2035*.

Mõlemas dokumendis, mis kahtlemata omavad suurt mõju Eesti haritlaskonna ja ühiskonna tuleviku kujundamisel, on huviharidusega seonduvad probleemid nii terminoloogia kui ka korralduse osas jäänud põhjalikumalt käsitlemata, mis jätab valdkonna kiratsema hariduse ja noorsootöö vahelisse halli alasse. Sellise olukorra jätkudes näeme ohtu, et huvihariduse probleemid ei lahene, vaid hoopis süvenevad, tehes küsitavaks professionaalse kultuuri kestlikkuse.

Arengukavades mainitakse mitteformaalse õppe sh huvihariduse ja huvitegevuse olulisust, kuid terviklikku visiooni ei ole välja pakutud. Uue terminina kasutusele võetud *mitteformaalne õpe* on institutsionaalse liigituse alusel loodud üldine katusmõiste², mis ei ava huvihariduse olemust ja mõju ühiskonnas ega aita kaasa ka riiklike eesmärkide selgitamisele ning probleemide lahendamisele valdkonnas.

Huviharidusest kõneldes viitab kõik sellele, et Eesti ajalooline huvi- ja vabaharidus, mis noorsootöö kõrval moodustab olulise osa Eesti elukestva õppe traditsioonist ja talendipoliitikast, vajab enam kultuurisotsioloogilist ning kultuuri- ja hariduspoliitilist mõtestamist – kuigi rahulolu uuringuid, huvihariduses osalemise- ja statistilisi ülevaateid on piisavalt³. Kuna aga huviharidust süvitsi mõtestavaid uuringuid on vähe⁴, siis ka poliitikute ja

¹ Haridusseaduse § 2. Hariduse mõiste, eesmärgid ja tasemed, punkt neli sätestab *huvihariduse iseseisva haridusliigina üld- ja kutsehariduse kõrval*.

² Karu, K. jt (2019) Mitteformaalõppe tähenduse konstrueerimine poliitikadokumentides, Eesti Haridusteaduste Ajakiri, nr 7(1), 2019, 50–75, <https://doi.org/10.12697/eha.2019.7.1.03>

³ Sellio, R. (2017) HTMi aasta-analüüs 2017. Eesti hariduse viis tugevust. [Osalus noorsootöös](#)
Tartu ülikooli ühiskonnateaduste instituut. (2018). [Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga. uuringulõppraport](#)

⁴ Aili Aarelaiu uurimused (1996-1999); Karl Laane, Eesti Haridusliit 1924–1940. Tallinn 1994; Väli, M. (2013) Riigikogu Kantselei õigus-analüüsiosakonna analüüs teemal „Huviharidus“; Laes, Tiiu-Liisa. (2012) Vaeste perede laste ja noorte huvihariduses osalemine. Kogumikus „Eesti piirkondlik areng“. Statistikaamet 2012;

ametnike seatud prioriteetides need väljenduda ei saagi. Samal ajal on noortevaldkond Eestis tänu Euroopa Liidu prioriteetidele korralikult rahastatud ning uurimustega paremini kaetud, mistõttu on noortevaldkonna poliitika mõju ja seosed selged ka Eestis⁵. Euroopa Liidu väärtusruumis on loomulikult oma kindel koht ka huviharidusel ja üheski Euroopa riigis ei ole huviharidus haridusliigina paigutatud noorte valdkonna noorsootöö alavaldkonnaks.

Eestis on vähese mõtestamise tulemusena nii huvihariduse kui ka huvitegevuse rollid talendipoliitika kujundamisel kasutamata, nende võimalused pole piisavalt teadvustatud ja riiklikult eesmärgistatud. Peame problemaatiliseks, et *Hariduse valdkonna arengukavas* käsitletakse peamise talendipoliitikana talentide Eestisse meelitamist mujalt, jättes Eestis oleva andekuse ressursi tähelepanuta.

On eksitav käsitleda huvihariduses omandatavaid oskusi ainult *üldoskustena*: nii tantsu-, laulu-, või ka pillimänguoskused, teadmised ja vilumus kunstides ning tehnikas on *erioskused*. Väide, mida kohtasime nii *Haridus- kui Noortevaldkonna arengukavades 2021-2035*, mille kohaselt mitteformaalses ja seega ka huvihariduses omandatakse üldoskusi – on vääramisväärt, mida rõhutades kahandatakse huvihariduse tähendust. Lisaks ei väärtustata sel moel huvihariduses tegutsevate õpetajate ja ringijuhtide panust ning pädevust. Juhime tähelepanu, et huvihariduses omandatakse *nii erioskusi kui ka üldoskusi*, sealjuures on erioskuste õpetaja ettevalmistus vähemalt 12 aastat, tegemist on kõrgetasemeliste spetsialistidega, keda *Noortevaldkonna arengukavas ei mainita kordagi*.

Huviharidus ja huvitegevus noorsootöö alavaldkonnana *Noortevaldkonna arengukavas 2021-2035*

Alates 2010. aastast käsitletakse Eestis huviharidust noorsootöö alavaldkonnana. See on johtunud 2010. aasta [Huvikooli seaduse](#) muudatusest, mis sätestab *Huvikooli haridusasutusena, mis tegutseb noorsootöö vallas*. Seega peaks huvihariduse kui haridusliigi arenguvision paiknema *Noortevaldkonna arengukavas 2020-2035*.

Me tunnustame Noortevaldkonna arengukava koostajaid põhjaliku töö eest noorsootöö ja noortepoliitika visiooni loomisel. Kuid kahjuks on huvihariduse valdkond *Noortevaldkonna arengukavas* markeeritud vaid vähestes lõikudes ja jäänud tervikuna deklaratiivseks ning pealiskaudseks. Kõnekas on *Noortevaldkonna arengukavas* huvihariduse kui haridusliigiga seotud mõistete kasutamine: näiteks terminit *huviharidus* kasutatakse arengukavas kuuel (6) ja terminit *huvitegevus* kolmel (3) korral. Sõna *huvikool* on mainitud kuuel (6) korral ja termin *huvikooli õppekava* esineb üks (1) kord, kuid *huvikooli õpetaja* on jäänud hoopis mainimata. Seevastu terminit *noorsootöö* kohtab 88 korral. Samas presenteerib dokument

Huvihariduse olukorra ülevaade EHIS-e andmete põhjal 2008/2009 õppeaastal. [Haridus- ja Teadusministeerium](#); Kulbok-Lattik, E. (2015, 2016, 2018) [artiklid](#) ja doktoritöö.

⁵ Noortevaldkonna arengukava 2014-2020. Haridus- ja Teadusministeerium, Eesti Noorsootöö Keskus. [Noortevaldkonna arengukava 2014-2020](#); Noortevaldkonna programm 2018-2021; [Noorsootöötaja kutsestandard](#). Jung, N. (2013). Noorsootöö kui väärtuskasvatus. 34-47; Valge, M. (toim). Noorsootöö õpik. Tallinn: ENEB. Chisholm, L., Hoskins, B., Glahn, C. (2006). Väärtuse kasvatamine. Potentsiaal ja sooritus mitteformaalses õppes. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium jne

noortevaldkonna töövõiduna, et Eestis tegutseb 780 huvikooli kus osaleb 146 000 noort, ning huvitegevuses osalevaid noori üldhariduskoolides on kokku arvatud 81 000. Dokumendis põhitähelepanu saanud noorsootöös osalevate noorte hulk on tagasihoidlikum: Eestis on 281 avatud Noortekeskust, kus tegutseb üle 80 000 noore, ja üleriigiliselt on 18 noorteühingut, kus tegutseb 12 200 liiget ning 56 noorteühendust, kus osaleb 25000 noort.

Kuna antud dokumendiga soovitakse suunata arenguid lisaks noorsootööle ka huvihariduses ja huvitegevuses, siis juhime avaliku pöördumisega tähelepanu olulistele aspektidele:

1. Huviharidus haridusliigina mõjutab inimest kogu elukaare vältel (alates väikelaste huviringidest kuni eakate huvitegevuseni), seda nii isiksuse arengu, karjäärivaliku kui ka loovuse ning eneseväljenduse võimaldajana, samuti tervise ja heaolu allikana, mistõttu pelgalt noortega piiritletud fookus ei teeni laiemalt ühiskonna huve.
2. On teada, et kunstide, spordi, teaduse, tehnika erialade puhul tuleb alustada õpingutega varakult. Tuntud Florida Ülikooli andekuse uurija, psühholoog Anders K Ericsson (2006, 2007, 2016)⁶ rõhutab oma pikaajalistes uurimustes, et annete arenguks on kõige olulisem aeg eluaastail 5-20 ja kehtib 10 aasta-reegel, mis tähendab, et mingi eriala süvaõppeks ja omandamiseks kulub vähemalt 10 aastat süstemaatilist õppimist. Paljudes valdkondades tipuks saamine on välistatud, kui õppima asutakse alles teismelisena, nagu nt viiuldaja, tennisist, baleriin.

Eesti rahvastiku ja talendarenduse seisukohast on lubamatu seda teadmist ignoreerida. Kogu kõrgkultuur ja kõrgetasemeline professionaalne tegevus mistahes vallas saab alguse huviharidusest ja huvitegevusest juba varajases lapsepõlves.

Eeltoodud probleemide lahendamiseks teeb Eesti Kultuuri Koja eestseisus koos partneritega järgnevad ettepanekud:

- Vastavalt Eesti Haridusseadusele, mis näeb huviharidust võrdväärse haridusliigina üld- ja kutsehariduse kõrval, **tuleb huviharidust käsitleda noortevaldkonnas noorsootöö kõrvalvaldkonna ja mitte alavaldkonnana.** [Haridusseaduse § 2](#). Hariduse mõiste, eesmärgid ja tasemed, punkt neli sätestab *huvihariduse iseseisva haridusliigina üld- ja kutsehariduse kõrval*.
- Näeme vastuolu *Haridusseaduse ja Huvikooli seaduse vahel*: vastavalt Haridusseaduse §3, punkt 3 määratlusele on huvikoolid **iseseisvad haridusasutused**.⁷

⁶ Ericsson, Anders K.; Prietula, Michael J.; Cokely, Edward T. (2007). "The Making of an Expert". *Harvard Business Review*. **85** (July–August 2007): 114–21, 193. PMID 17642130.

Ericsson, Anders K.; Roring, Roy W.; Nandagopal, Kiruthiga (2007). "Giftedness and evidence for reproducibly superior performance" (PDF). *High Ability Studies*.

⁷ Haridusasutused on eelkõige koolieelsed lasteasutused, põhikoolid ja gümnaasiumid, kutseõppeasutused, rakenduskõrgkoolid, ülikoolid, huvikoolid ning täienduskoolitusasutused, samuti neid teenindavad teadus- ja metoodikaasutused. /.../

Praegune, 2010. a. *Huvikooli seaduse* versioon aga sätestab huvikooli haridusasutusena, **mis tegutseb noorsootöö vallas.**

Leiame, et see säte on põhjendamatult kitsendav ja pakume alternatiiviks: *huvikool on haridusasutus, mis võib tegutseda ka noorsootöö vallas.*

- Näeme vajalikuna tõhustada mitmekülgset uurimus- ja teadustööd kunstide-, huvihariduse, huvitegevuse ning kultuurikorralduse vallas, mis aitaks kaasa nende valdkondade arendamisele ning teadmuspõhisele poliitikakujundusele.

Pöördume Eesti Vabariigi haridus- ja teadusministri poole ettepanekuga leida võimalus valdkondade-ülese huvihariduse-alase töörühma kokkukutsumiseks, kus lisaks valdkondlikele katusorganisatsioonidele oleksid esindatud ka asjassepuutuvad ülikoolid ja kõrgemad õppeasutused.

Pöördume Riigikogu kultuurikomisjoni poole ettepanekuga leida võimalus valdkondade-ülese huvihariduse ja talendipoliitika arutelu kokkukutsumiseks riiklikult tähtsa küsimusena Riigikogus.

Eesti Kultuuri Koja eestseisus, hariduse ja huvihariduse töörühmad

Eesti Huvikoolide Liit

Eesti Erahuvialakoolide Liit

Eesti Muusikakoolide Liit

Eesti Kunstikoolide Liit

Eesti Kunstnike Liit

Eesti Harrastusteatriite Liit

Eesti Näitlejate Liit

Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit

Eesti Leiutajate Liit

Eesti Kunstiakadeemia

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

Siiri Siimer, noorte muusikute arendaja

Kalle Pilt, ehitusinsener, rahvatantsija, õppejõud ja noorte juhendaja

Anne Ermast, muusikaõpetaja, ringijuht ja helilooja.

Eesti Kultuuri Kojas on huvihariduse teemadega tegeldud Koja loomisest alates 2011. aastal. Koja Huvihariduse töörühm on koondanud mitmeid ekspertide arutlusringe kultuuriministeeriumis, loomeliitude ning kunstivaldkondade erialaliitudes, Haridus- ja Teadusministeeriumis, et juhtida tähelepanu terminoloogilisele segadusele ja leida lahendusi probleemidele huvihariduse korralduses.

Koja huvihariduse töörühm on praktikute, teadlaste ja rahvusvaheliste ekspertidega ENO⁸ koondanud valdkonna infot ja vahendanud seda huvirühmadele. Teemaga on tegeldud Eesti Kultuuri Koja aasta-konverentsidel: Haapsalus (2014), Viljandis (2015), Tartus (2016), Rakveres (2017), samuti 2018. aastal toimunud Eesti Kultuuri Koja, Haridusfoorumi ja Teaduste Akadeemia ühisprojektis, Eesti Kultuuri ja Hariduse Kongressil (23.-25.11) ja selle ettevalmistuse käigus toimunud ümarlaudadel.

⁸ ENO European Network of Arts and Cultural Education Observatories